

PWYLLGOR SAFONAU DYDD LLUN, 14 CHWEFROR 2022

Yn bresennol:-

Aelodau Etholedig:- Y Cynghorwyr Anne Lloyd Jones a Beth Lawton.

Aelodau Annibynnol: Mr Aled Jones, Mr Hywel Eifion Jones, Miss Margaret E. Jones, Mr Dave Wareing a'r Dr Einir Young (Cadeirydd)

Aelod Pwyllgor Cymunedol: Mr Richard Parry Hughes

Hefyd yn Bresennol: Iwan Evans (Swyddog Monitro), Sion Huws (Rheolwr Priodoldeb ac Etholiadau) ac Eirian Roberts (Swyddog Gwasanaethau Democratiaeth).

1. YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriad gan y Cynghorydd Dewi Roberts.

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Datganodd y Cynghorydd Anne Lloyd Jones fuddiant personol yn eitem 6 – Adroddiad ar Ganlyniad Ymchwiliad i Gŵyn yn erbyn y Cynghorydd Michael Stevens o Gyngor Tref Tywyn, oherwydd ei bod yn aelod o Gyngor Tref Tywyn. Nid oedd o'r farn ei fod yn fuddiant oedd yn rhagfarnu, ac ni adawodd y cyfarfod yn ystod y drafodaeth ar yr eitem.

Datganodd Mr Hywel Eifion Jones fuddiant personol yn eitem 8 – Adroddiad Blyneddol Panel Dyfarnu Cymru 2019-20 a 2020-21, oherwydd ei fod yn aelod llewyg ar Banel Dyfarnu Cymru. Nid oedd o'r farn ei fod yn fuddiant oedd yn rhagfarnu, ac ni adawodd y cyfarfod yn ystod y drafodaeth ar yr eitem.

3. MATERION BRYD

Ni chodwyd unrhyw faterion bryd.

4. COFNODION

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion y cyfarfodydd o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd ar 26 Hydref, 8 Tachwedd ac 8 Rhagfyr, 2021 fel rhai cywir, yn amodol ar nodi nad oedd y Cynghorydd Anne Lloyd Jones wedi cyflwyno ymddiheuriad i gyfarfod 26 Tachwedd, ond yn hytrach wedi methu bod yn rhan o'r cyfarfod.

5. GRŴP TASG A GORFFEN – Y FFRAMWAITH SAFONAU FOESEGOL

Cyflwynwyd – adroddiad y Rheolwr Priodoldeb ac Etholiadau yn manylu ar ganfyddiadau ac argymhellion y Grŵp Tasg a sefydlwyd gan y pwyllgor i drafod canfyddiadau'r Adolygiad o'r Fframwaith Safonau Moesegol i Gymru.

Nododd y Swyddog Monitro ei fod yn croesawu adroddiad y Grŵp Tasg, gan ychwanegu:-

- Y bu'r ymarferiad yn gyfle i gymryd cam yn ôl o waith y Pwyllgor Safonau a lle mae'n eistedd o fewn yr Awdurdod, a'i broffil.
- Bod adroddiad Richard Penn yn gyfle i weld yr hyn oedd yn digwydd mewn llefydd eraill, ac i ystyried a oedd yna syniadau neu gyfleoedd i ddatblygu'r pwyllgor.

- Ei bod nawr, ar drothwy Cyngor o'r newydd yn dilyn yr Etholiadau ym mis Mai, yn amser da i ddechrau adeiladu ar hyn drwy'r broses anwytho, ayb.
- Y gwelid o'r adroddiad bod yna lawer o bethau ymarferol y gellid eu hymgorffori mewn rhaglen waith, ac mewn ffordd o weithredu hefyd, megis y cysyniad yn Neddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 bod arweinyddion grwpiau gwleidyddol yn gyfrifol am ymddygiad eu haelodau. Roedd gan y pwyllgor hwn rôl newydd i hyrwyddo, cefnogi a monitro'r gwaith yma, ac roedd hynny'n agor y drws i gael perthynas fwy byw ac agos gyda'r arweinyddion grwpiau. Byddai hefyd yn fodd o sicrhau gwell cyswllt gydag uwch reolaeth y Cyngor, y swyddogion statudol eraill, neu o leiaf godi ymwybyddiaeth o'r Pwyllgor Safonau.
- Bod awgrym bod cynghorau cymuned a thref yn brif ffynhonnell problemau Cod Ymddygiad, ac er bod yna elfen o wirionedd yn hynny, roedd y ffaith bod yna dros 60 o gynghorau cymuned a thref o amrywiol faint ar draws Gwynedd, gydag oddeutu 750 o gynghorwyr yn gwasanaethu ar y cynghorau hynny, yn golygu bod canran yr aelodau sy'n dod ar draws materion Cod Ymddygiad yn gymharol fychan. Gan hynny, roedd y gwaith cenhadu a gwneud y cyswllt a rhoi'r gefnogaeth am fod yn waith cyson, ond fel roedd yr adroddiad yn nodi, roedd rhaid cychwyn yn rhywle a chreu plattform i ddatblygu perthynas fwy byw.
- Fel y corff â'r cyfrifoldeb statudol tuag at ymddygiad aelodau yn y cynghorau cymuned, roedd yn bwysig nad oedd y Pwyllgor Safonau yn mynd ar goll yn y broses o gefnogi a hyrwyddo, a'i fod yn cael ei weld fel y corff statudol gyda'r rôl drosolwg a chynnal.

Mewn ymateb i gwestiynau, nododd y Swyddog Monitro:-

- Ei bod yn amlwg bod yna amrywiaeth ar draws Cymru o ran sut mae pwyllgorau safonau yn gweithredu. Roedd sôn am ymestyn y Fforwm Cadeiryddion ar draws Cymru gyfan, a byddai hynny'n rhoi cyfle i gychwyn cael cysondeb. Roedd y pwyllgor hwn wedi ymateb i Adroddiad Richard Penn drwy weld beth mae pobl eraill yn wneud, ac efallai y gellid dysgu o hynny er mwyn edrych ar y ffordd mae'r pwyllgor yn gweithio. Ychwanegwyd mai'r neges o Gynhadledd Safonau Cymru Gyfan a gynhaliwyd yn ddiweddar oedd bod lle i ni ddysgu oddi wrth ein gilydd.
- O ran y rhwystredigaeth na all aelodau bellach gymryd rhan mewn trafodaethau ar faterion lle mae ganddynt gyfraniad i'w wneud, bod modd cael goddefeb ar gyfer arbenigedd penodol. Fodd bynnag, ni chredid y byddai yna newid i'r arweiniad na'r ddeddfwriaeth o amgylch datgan buddiant. Fel roedd y Grŵp Tasg wedi amlygu, efallai y dylai'r hawl a'r seiliau ar gyfer goddefeb gael eu hamlygu yn gliriach, fel, os ydi'r sefyllfa'n codi, bod modd cyflwyno cais, er derbyn bod yr amserlen ar gyfer gwneud hynny yn heriol iawn.

Mewn ymateb, nododd aelodau:-

- Y credid bod lle i fod yn fwy hyblyg yma. Roedd ymgeisio am oddefiad yn drefn glogyrnaidd iawn, ac roedd pobl yn debygol o gymryd y risg gyda materion cymharol fychan yn y cynghorau cymuned, yn hytrach na mynd drwy'r broses.
- Nad yw aelodau'n glir oes ganddynt fuddiant sy'n rhagfarnu ai peidio, a bod y pwyllgorau craffu, yn enwedig, yn colli llawer o fewnbwn gan aelodau sydd â phrofiad o'r hyn sy'n cael ei graffu, ond wedi gorfod gadael y cyfarfod. Yn hyn o beth, credid y byddai'n well caniatáu iddynt gael dweud eu dweud, ond peidio pleidleisio ar y mater.

Nododd y Cadeirydd fod y drafodaeth ar Adroddiad Richard Penn yn y Gynhadledd Safonau yn un lefel uchel, ond ein bod ni, yng Ngwynedd, wedi gwneud camau breision i ddeall yr adroddiad o'n safbwynt ni ein hunain. Ychwanegodd, petai unrhyw bwyllgorau safonau eraill wedi cyflawni ymarferiad tebyg i'r Grŵp Tasg yng Ngwynedd, y byddai'n

ddiddorol dwyn yr holl waith at ei gilydd er mwyn gweld oes yna themâu tebyg y gellid eu trafod ymhellach.

Mewn ymateb, nododd y Swyddog Monitro fod Fforwm Cadeiryddion y Gogledd a'r Canolbarth wedi ennill ei blwyf, a'i bod yn amlwg o argymhellion Richard Penn bod hwn am gael ei wneud yn fforwm cenedlaethol fyddai'n gyfle i rannu ymarfer da, trafod problemau a materion mwy gweithredol i'r pwyllgorau a lledaenu cysondeb.

Diolchwyd i'r Grŵp Tasg am eu gwaith a mynegwyd cymeradwyaeth i'r argymhellion.

Awgrymwyd mai'r her fwyaf fyddai'r angen i gael trefn datrys leol mewn lle, a holwyd sut fyddai hynny'n gweithio yn ymarferol. Mewn ymateb, nododd y Swyddog Monitro:-

- Bod yr egwyddor yn hollol briodol ac i'w gefnogi, gan ei bod yn llawer gwell tynnu'r gwres o sefyllfa drwy drafodaeth a chytundeb yn lleol, na mynd drwy broses gwynion ffurfiol a maith.
- Gydag unrhyw gyfundrefn o'r fath, roedd yna ddwy ochr, a'r cam cyntaf oedd sefydlu beth oedd y ddwy ochr. Roedd pob cŵyn sy'n cael ei datrys yn lleol yn cymryd amser ac adnoddau i sicrhau tegwch a chyfiawnder â'r ddwy ochr .
- Bod rhaid bod yn ofalus rhag codi disgwyliadau pobl ynglŷn â gallu'r drefn i gyflawni heb fod yr adnoddau ar ei gyfer mewn lle.
- Bod rhaid i'r ddwy ochr arddangos dymuniad a pharodrwydd i ddatrys yn lleol, ac nad oedd y drefn yn addas mewn rhai achosion oherwydd difrifoldeb yr ymddygiad neu'r her.
- Y dylai'r drefn ddigwydd yn sydyn ac effeithiol er mwyn datrys, ond roedd angen buddsoddiad adnoddau ac amser i wneud chwarae teg â phobl mewn cyd-destun fel hyn.

Mewn ymateb, nodwyd y cydnabyddid bod hyn yn heriol a bod angen ewyllys da i wneud i'r drefn weithio, a phwysleisiwyd bod aelodau'r pwyllgor ar gael, e.e. drwy is-bwyllgor, i gynorthwyo'r Swyddog Monitro gyda'r gwaith.

Mynegodd y Swyddog Monitro ei siomedigaeth nad oedd yn glir sut roedd argymhellion Richard Penn am weithio o ran adnoddau, ayb, yn enwedig pe byddai'r drefn yn cael ei hymestyn i gynghorau cymuned.

Ategodd y Cadeirydd y sylw hwn, gan ychwanegu bod y broblem yn ddryus o ran amseru hefyd, gyda materion yn cymryd amser maith i fynd drwy'r drefn.

Diolchwyd i'r Swyddog Monitro a'i dîm am roi cefnogaeth dda i Gyngor Tref Tywyn bob amser. Nodwyd nad oedd y bobl hynny oedd fwyaf angen cefnogaeth yn mynychu'r sesiynau hyfforddiant, a bod yr aelodau weithiau'n amharod i drafod rownd bwrdd, ac yn methu gwneud hynny bellach gan fod popeth yn digwydd ar Facebook.

Pwysleisiwyd pwysigrwydd rhoi cefnogaeth briodol i glercod cynghorau cymuned a thref, a holwyd a ellid cynnal cyfarfod rhithiol gyda'r holl glercod fel dull o gynnig arweiniad a chefnogaeth. Ychwanegwyd ei bod yn anodd iawn dod o hyd i bobl i wneud y gwaith, ac na chytunid â'r gofyn i glercod feddu ar gymhwyster, yn enwedig yn y cynghorau lleiaf.

Croesawyd awgrym y Grŵp Tasg y dylid cael llyfryn bychan syml yn esbonio'r Cod Ymddygiad i'w gyflwyno i aelodau wrth iddynt dderbyn eu swyddi.

Rhannodd y Cadeirydd y sleidiau '*Safonau – golwg o Wynedd*' a gyflwynodd i Gynhadledd Safonau Cymru Gyfan yn ddiweddar.

Nodwyd bod y cyfeiriad yn y sleidiau at fframio gwaith pwyllgor safonau yng nghyd-destun Llesiant, ac yn enwedig y 5 ffordd gynaliadwy o weithio, yn bwynt pwysig iawn, gan fod safonau yn torri ar draws pob dim ac yn greiddiol i bopeth. Nodwyd hefyd bod ymddygiad, a chwynion am ymddygiad, yn cael effaith ar iechyd a lles y dioddefwyr a'r sawl y gwneir cŵyn yn eu herbyn.

Diolchodd y Swyddog Monitro i'r Grŵp Tasg a'r Rheolwr Priodoldeb ac Etholiadau am eu gwaith, gan nodi:-

- Y dymunai gyflwyno rhaglen waith i gyfarfod nesaf y pwyllgor yn seiliedig ar adroddiad y Grŵp Tasg, gyda champau ymarferol ar gyfer rhoi'r materion hynny ar waith.
- Yn y cyfamser, y byddai'n trafod yr adroddiad gyda Grŵp Llywodraethu'r Cyngor, er enghraifft, ac yn amlygu rhai o'r pwyntiau sydd wedi codi o'r drafodaeth, fel bod modd bwydo hynny i mewn i'r gwaith corfforaethol sy'n ymwneud â chofrestru risg, ayb, a dod yn ôl i'r pwyllgor gydag adroddiad ar y cyd â'r Rheolwr Priodoldeb ac Etholiadau.
- Bod rhai o'r materion am ddod yn gamau gweithredu, ac eraill yn faterion fydd yn cael eu hymgorffori i mewn i drefniadau arferol o ran cyd-gysylltu ayb, gan hefyd gyd-blethu hyn oll gyda'r gwaith o baratoi'r protocol ar y berthynas rhwng y Pwyllgor Safonau ac Arweinyddion y Grwpiau Gwleidyddol.

Mewn ymateb i awgrym, cytunwyd bod y Swyddog Monitro a'r Rheolwr Priodoldeb ac Etholiadau yn cyd-weithio gyda'r Grŵp Tasg ar lunio'r rhaglen waith cyn y pwyllgor nesaf, fel ffordd o sicrhau bod yr hyn sy'n cael ei gynhyrchu yn adlewyrchu'r weledigaeth sy'n deillio o'r gwaith.

Cafwyd trafodaeth ynglŷn â sut orau i weithredu ar awgrym y Grŵp Tasg bod y Cadeirydd a'r Aelod Pwyllgor Cymunedol yn gwneud darn o waith gyda chlercod cynghorau cymuned a thref i ddeall yn well beth yw eu hanghenion.

Eglurodd y Swyddog Monitro, oherwydd yr Etholiadau, na fyddai modd i'r Gwasanaeth ddarparu adnodd i wneud gwaith o sylwedd i gefnogi'r broses ar hyn o bryd.

Cytunwyd bod y Cadeirydd a'r Aelod Pwyllgor Cymunedol yn cynnal trafodaeth gychwynnol gyda sampl o glercod cynghorau cymuned a thref, er mwyn dechrau deall yr anghenion yn y sir.

Awgrymwyd bod angen sicrhau croesdoriad o glercod ar gyfer yr ymarferiad hwn, e.e. grŵp yn seiliedig ar ddalgylch ysgol uwchradd, clercc profiadol a chlerc llai profiadol, Partneriaeth Ogwen (sy'n cynnig cefnogaeth i glercod), a chynghorau ardal Penllyn (sy'n rhannu clercc). Awgrymodd y Swyddog Monitro y gellid defnyddio'r rhestr o gynghorau a baratowyd ar gyfer y peilot hyfforddiant fel man cychwyn, ac adeiladu ar hynny.

PENDERFYNWYD

- (a) Gofyn i'r Swyddog Monitro ddod yn ôl gydag adroddiad i'r Pwyllgor, mewn ymgynghoriad â'r Grŵp Tasg a Gorffen, ar gamau gweithredu mewn ymateb i Adroddiad Richard Penn.**
- (b) Bod y Cadeirydd a'r Aelod Pwyllgor Cymunedol yn cynnal trafodaeth gychwynnol gyda sampl o glercod cynghorau cymuned a thref, er mwyn dechrau deall yr anghenion yn y sir.**

6. ADRODDIAD AR GANLYNIAD YMCHWILIAD I GŴYN YN ERBYN Y CYNGHORYDD MICHAEL STEVENS O GYNGOR TREF TYWYN

Cyflwynwyd – adroddiad y Rheolwr Priodoldeb ac Etholiadau yn manylu ar ganlyniad ymchwiliad i gŵyn yn erbyn y Cynghorydd Michael Stevens o Gyngor Tref Tywyn, yn unol â darpariaethau Rheoliadau Ymchwiliadau Llywodraeth Leol (Swyddogaethau Swyddogion Monitro a Phwyllgorau Safonau) (Cymru) 2001 (fel y'u diwygiwyd).

Diolchwyd i'r swyddogion am eu gwaith trylwyr a'u cefnogaeth i'r aelodau yn ystod yr holl broses o drefnu a chynnal y gwrandawriad.

Nodwyd bod penderfyniad Llywydd Panel Dyfarnu Cymru i wrthod cais y Cynghorydd Michael Stevens am ganiatâd i apelio yn erbyn penderfyniad y Pwyllgor Safonau yn adlewyrchu bod y pwyllgor wedi dod i benderfyniad rhesymol, ac wedi'i eirio'n ofalus a da, ar y mater.

Ategodd y Cadeirydd y sylw hwn, gan nodi ei bod hithau wedi ei phlesio'n arw gydag ymateb y Panel Dyfarnu, a diolchodd i bawb am y gefnogaeth.

PENDERFYNWYD cymeradwyo'r adroddiad ar ganlyniad yr ymchwiliad i'r gŵyn yn erbyn y Cynghorydd Michael Stevens o Gyngor Tref Tywyn, i'w anfon at y Swyddog Monitro, Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, y Cynghorydd Stevens a'r achwynydd, yn unol â gofynion y Rheoliadau.

7 HONIADAU YN ERBYN AELODAU

Cyflwynwyd - adroddiad y Rheolwr Priodoldeb ac Etholiadau yn cyflwyno gwybodaeth am benderfyniadau'r Ombwdsmon ar gwynion ffurfiol yn erbyn aelodau.

Cyfeiriodd y Cadeirydd at ddyhead y Grŵp Tasg, a sefydlwyd i drafod y Fframwaith Safonau Foesebol, am ragor o fanylion ynglŷn â honiadau tra bo'r achosion hynny'n mynd rhagddynt.

Mewn ymateb i gwestiwn, eglurodd y Swyddog Monitro fod y Cynghorydd Roy Owen wedi ei atal tan yr Etholiad ym mis Mai, a gan nad oedd wedi ei ddiarddel fel aelod, bod ganddo hawl i sefyll eto fel ymgeisydd. Yn yr un modd, gan nad oedd y Cynghorydd Michael Stevens wedi'i ddiarddel o fod yn aelod o unrhyw gyngor, roedd modd iddo sefyll eto fel ymgeisydd ar Gyngor Tref Tywyn.

Awgrymodd y Cadeirydd mai dyma lle'r oedd pobl yn gweld y drefn braidd yn wan.

PENDERFYNWYD nodi'r wybodaeth.

8. ADRODDIAD BLYNYDDOL PANEL DYFARNU CYMRU 2019-20 A 2020-21

Cyflwynwyd - adroddiad y Swyddog Monitro yn atodi copïau o Adroddiadau Blynyddol 2019-20 a 2020-21 Panel Dyfarnu Cymru er sylw'r pwyllgor.

Croesawyd y ffaith bod yr adroddiadau bellach yn cynnwys crynodebau o achosion.

PENDERFYNWYD nodi'r adroddiadau er gwybodaeth.

Diolchodd y Cadeirydd i'r aelodau etholedig am eu gwasanaeth, gan ddymuno'n dda iddynt yn yr Etholiadau ym mis Mai.

Dechreuodd y cyfarfod am 10.30 y.b. a daeth i ben am 11.50 y.b.

CADEIRYDD